

מסורת הש"ס

(א) שנת מ"ו, (ב) [לקמן ל.],
 (ג) או דהו ליה, כ"ז
 מהר"מ, (ד) [לקמן ל.],
 (ה) רש"א וע' רש"ל שמתק
 מן ועבר ואסקי' עד משום
 דעבר ואסקי', (ו) [ל.],
 הנשיא,

מוסף תוספות

א. משום דבכור דמי
 לגורגרת וצמקוס דהכי
 דייק לישנא דאין זה מן
 המוכן, שניה, ג. דר'
 יהודה סבר רואים ור'
 שמעון סבר אין רואים,
 ואפילו עבר וביקר פליגי
 במוקצה ור' שמעון אסר
 במוקצה, תר"ס, ג. דייק
 מדלא קתני ר"ש אסר לפי
 שאין רואין מומין ביי"ט
 דהוה משמע לכתחילה
 אסור אבל בריעבד
 מבוקר, מוס' שנת מו: ד"ה
 והמן, T. [ו]הא, באה
 תליא, שניה.

אין צדין פרק שלישי ביצה

כו.

עין משפט
ג'ר מצוה

כב א ב ג מ"י פ"ב
 מהלכות י"ט הלכה
 ג סמג לאין סה טור שו"ע
 א"ח סי' תל"ח סעיף ט
 [ו]ש"ע ע"ד סימן ע"ב
 פס"ג:

רבינו חננאל

אם יש בו כו', אוקימנא
 בירואין מומין ביום טוב
 פליגי, והאי דקתני נפל
 לבור איצטריך, סד"א
 משום צער בעלי חיים
 ליערים ולסלקיה כר'
 יהושע, דתני אהו ואת
 בנו שנפלו לבור, ר'
 יהושע אומר מעלין את
 הראשון על מנת לשוחטו
 ואינו שוחטו, ומערים
 ומעלה את השני כו',
 קמ"ל דלא עבידן כר'
 יהושע, ולא יעלה הוה
 צריך למיתנא, ואגב חדא
 קמ"ל תרתי, חדא לא
 יעלה, ואי עבר ואסקיה
 לא יאשחוט, ואע"ג דנפל
 ביה השחא מוס' קבוע
 והוה ליה מערב י"ט מוס'
 עובר, מהו דתימא כיון
 דהוה ליה מערב י"ט מוס'
 עובר, והאידנא הוה ליה
 מוס' קבוע, דעתיה עלויה
 הוה מאתמול ולא מוקצה
 הוא, קמ"ל, ת"ר בכור
 תם שנפל לבור, ר' יהודה
 הנשיא אומר ירד מי שבקי
 במומין ויראה כו', אמר
 לי הרי אמר אין מבקרין
 מומין ביי"ט, נולד בו מוס'
 מערב י"ט אין מבקרין
 אותו ביי"ט, נולד בו מוס'

אם יש בו מוס'. על כרחך ר' יהודה מוקצה אית ליה וצמוס הנופל
 בו ציוס טוב לא שרי ללאו דעתיה עלויה מאתמול וה"ק בכור בעל
 מוס' שלא הראהו לחכם מצדו יוס' להחירו ונפל לצור צי"ט ירד
 מומחה ויראה מוס' שהיה בו מאתמול אס' מוס' קבוע הוא יעלה וישחוט
 משום דמוקצה ליכא דמאתמול דעתיה
 עלויה: אין זה מן המוכן. לאו משום
 מוקצה אסר ליה דהא לית ליה
 מוקצה אלא לפי שמחירו צי"ט נראה
 כמתקנו א' דהוה ליה כדן דין לגור
 ציה משום שבות' וה"ק אין המרמו
 היתר ואינו מוכן להכשר: גמ' אי
 נימא צוואין נו'. דהא ודאי משום
 מוקצה לא הוי טעמייהו דאיכא
 שמעינן להו אלא משום ראיית מוס'
 דר"ש סבר אין רואין כיון דהוה ליה
 כיוש ודן דין: נפלגו בעלמא. בלא
 נפל לצור: לערים. לומר ודאי ימלא
 בו מוס': ולסקיה כרבי יהושע.
 דאמר בפרק משילין [לקמן דף ל.], אותו
 ואת בנו שנפלו לצור מעלה את
 הראשון ע"מ לשחוט ואינו שוחט
 וחוזר ומעלה את השני ראה זה שוחט
 ראה זה שוחט: אי הכי, דנפילת בור
 נקט לאשמועינן דלא יעלה נקט
 ליה ואס' לאו לא יעלה מצעי ליה
 דהא עיקר משום העלאה נקט לה
 ושחיטה פשיטא לן: לא לרינא
 דעבר ואסקיה, ומשמעותא דלא
 לסקיה מרישא ש"מ דקתני ירד
 המומחה ויראה ולא קתני יעלה ויראה

והדר אשמועינן אחריתי דאי עבר ואסקיה ולא מלא בו מוס' לא
 ישחוט: ונפל ציה מומא. השתא וה"ק אס' אס' יש בו מוס' הקבוע
 מעי"ט יעלה וישחוט ואס' לאו דלא היה מעי"ט אלא היום אפילו
 עבר והעלהו לא ישחוט: והא מוקצה הוא. אי מאתמול לא הוה ציה
 מוס' כלל פשיטא דלא ישחוט דהא אשמועינן רבי יהודה צמא דוכתי
 דאית ליה מוקצה: קמ"ל. דאי לא הוה קבוע מערב י"ט לא ישחוט
 משום דמוקצה מחמת אסור הוה אי נמי משום דעבר ואסקיה:
 בכור הם שנפל לצור גרסינן בצרייתא. דלית להו מוקצה להך תנאי
 בצכור דכל שעתא דעתיה עלויה שמה יפול בו מוס': ירד מומחה.
 ולא לערים ולסקיה: ר' יהודה הנשיא הוא רבי ולא היינו רבי יהודה
 דמתניין דסתם ר' יהודה הוא ר' יהודה בר אלעאי: אס' אס' יש בו
 מוס'. אפילו נפל בו היום: יעלה וישחוט. דלית ליה מוקצה בצכור:
 ואס' לאו. ועבר ואסקיה לא ישחוט אפילו נפל בו מוס' לאחר
 העלאה וקנסא הוא משום דעבר ואסקיה א' [אין] לא ישחוט לא יעלה
 בהערמת שחיטה קאמר דלא ישחוט לא אצטרך דהא תם הוא
 ומתניין דלא שניין הכי משום דמתניין לא מליין לאוקומה בתם
 משום דרבי יהודה מוקצה אית ליה ולא מלי מלימא אס' אס' יש בו מוס'
 שנפל בו צי"ט יעלה וישחוט וכיון דע"כ בצעל מוס' חוקמה לא
 אצטרך לשנויי ספא בשנויא דחיקא ולמימר דלא ישחוט לא יעלה
 קאמר דהא מלי לשנויי שפיר כדשנינן דאשמועינן ואס' לאו דלא היה
 קבוע מצדו יוס' דאפילו עבר ואסקיה לא ישחוט ואע"ג דאתעביד
 ליה מוס' קבוע השתא: לשון אחר לא גרס בצרייתא בכור תם
 אלא כי מתני' גרסינן בצרייתא בכור שנפל לצור. ומתוקמא הכי
 בכור שנפל לצור ר' יהודה הנשיא אומר ירד מומחה ויראה דלא
 נערים ונקסיה מעיקרא: אס' אס' יש בו מוס'. אס' ימלא בו מוס' הידוע
 שהיה לא נעשה יעלה וישחוט ואס' לאו אלא אס' לאו בו מוס' היום
 אפילו העלהו לא ישחוט ולרבי יהודה א' נשיאה ליכא למפרך כדפרישין
 לעיל פשיטא דלא ישחוט דהא מוקצה הוא דאילו לדידיה אצטרך
 דהשתא הוא דאשמועינן דאית ליה מוקצה: א"ל ר' שמעון בן מנסיא
 הרי אמר. רבותינו דורות שלפנינו אין רואין מומין דר"ש בן יוחי

ע"כ לא בעי למימר דאין זה מן המוכן שהוא מוקצה דהא ר"ש לית
 ליה מוקצה אלא ה"פ כל שאין מומו ניכר שלא לראו חכם מעי"ט ולא
 היה נודע אס' היה קבוע אין זה מן המוכן כלומר אין היתרו היתר
 דאין מוכן להכשיר דאין רואין מומין צי"ט וטעמא משום דנראה
 כמתקן או כדן את הדין שהוא אסור

משום שבות ע"כ פירש רש"י וקשה
 דאין זה מן המוכן משמע דאפילו
 בקרו חכם כיון שלא נודע שהוא מוס'
 קבוע מאתמול אסר ר"ש ולפ"ה
 משמע דוקא דאינו מוכן להכשיר
 לכתחלה הא דיעבד שפיר דמי וע"כ
 דבשבת מוכח דהדיא בפרק כירה
 (שנת דף מו: ושם) דמטעם מוקצה
 קאמר דפריך מהכא דר"ש אית ליה
 מוקצה והא לית ליה מוקצה לר"ש לכן
 י"ל דמטעם מוקצה קאמר דאין זה
 מן המוכן ואפילו עבר ובקרו מ"מ
 אסור משום מוקצה ופליגי צוואין
 מומין וגם פליגי במוקצה מיתורא
 דקתני אין זה מן המוכן: והא דפריך
 הכא בגמ' נפלגו צוואין מומין בעלמא
 ר"ל דלא נפל לצור ולעולם כלישנא
 דמתניין דמוקצה וכן הא דקאמר
 בגמרא מהו דתימא כיון דלעתיה
 עלויה נשחטיה קמ"ל ר"ל דאסור
 משום מוקצה ואפילו אס' בקרו דיעבד
 אף לר' יהודה כיון שלא היה בו מוס'
 קבוע מאתמול ור"ש אסר אפילו אס'
 היה בו מוס' משום מוקצה כדפירש'
 דלא כדאמר בר אבוחי ואל"ת מ"ש

דבכל דוכתא מחמיר רבי יהודה טפי במוקצה מרבי שמעון וי"ל
 דטעמא דבה אית ליה: הואיל דס"ל צוואין מומין ציוס טוב וידוע
 שמוס' קבוע היה מאתמול א"כ אין כאן מוקצה דהא מאתמול דעתיה
 עלויה אבל לר"ש אית ליה דאין רואין מומין הלכך לאו דעתיה עלויה
 מאתמול על כן אסור אפילו אס' בקרו דיעבד:

תנן רבנן בכור תם שנפל לבור ה"ג. דר' יהודה הנשיא לית ליה
 מוקצה דקאמר אס' אס' יש בו מוס' קבוע ואפילו אס' נפל צי"ט
 יעלה וישחוט ולית להו להני תנאי מוקצה בצכור דלעולם דעתו עליו
 שמה יפול בו מוס' ואס' לאו שאין בו מוס' מאליה לא ישחוט וא"ל
 פשיטא והא תם הוא וי"ל לא יעלה בהערמת שחיטה כדפירש' לעיל
 ועל ר' יהודה דמתני' לא בעי לשנויי הכא דלא בעי לשנויי שנויא
 דחיקא ולא יעלה בהערמת שחיטה קאמר הואיל דאית ליה שנויא
 אחרתא דר' יהודה אית ליה מוקצה בצכור וצריך לאוקומי בצעל
 מוס' ע"כ דהא אית ליה מוקצה אבל לרבי יהודה הנשיא דלית ליה
 מוקצה בצכור דהא בתם שנפל לצור מיירי לא מלי לשנויי הכי שנפל
 בו מוס' קבוע צי"ט כדמשני לרבי יהודה צמתניין עוד פרש"י פי'
 אחר דלא גרס תם בצרייתא אלא ה"ג בכור שנפל לצור וכו' אס' אס' יש
 בו מוס' קבוע שידוע בו מוס' מערב י"ט ישחוט ואס' לאו אלא נפל
 בו מוס' היום לא ישחוט אפילו אס' העלהו משום דהוי מוקצה ולרבי
 יהודה נשיאה אית ליה מוקצה ולא פריך הש"ס כדפריך הש"ס לעיל
 לרבי יהודה דמתני' פשיטא דמוקצה הוא דודאי לרבי יהודה דמתני'
 פריך שפיר דמאי אצטרך לאשמועינן אי משום מוקצה בהרבה
 מקומות שמעינן דרבי יהודה דמתני' אית ליה מוקצה אבל ארבי
 יהודה הנשיא אצטרך לאשמועינן (דרבי יהודה) דאית ליה מוקצה
 ותימה דבשלהי מכלתין (דף מ.) מספקא ליה לרבי יהודה הנשיא אי
 אית ליה מוקצה ואמאי לא פשיט ליה מהכא וי"ל דלא פסיק להוכיח
 מהכא דאיכא לפרושי תרי לישני כדפי' דלחד אית ליה מוקצה ולחד
 לית ליה מוקצה ומספקא ליה אי כהאי לישנא אי כהאי לישנא לכן
 לא היה לו להוכיח מהכא: [וע"ע תוספות שנת מה: ד"ה לדבריו]:
 אלא

ומדורות שלפניהם היה ורבי תלמידו היה כדאמר בתוספתא עירובין (דף טז.)
 ובמסכת שבת (דף קמז:) א"ר כשהיינו לומדים תורה אצל ר' שמעון
 בתקוע היינו מעלין לו שמן כו' וקאמר ליה ר' שמעון בן מנסיא לרבי הרי נתלכין זה דורות שלפנינו ונזיל לחומר: נולד בו מוס' מעי"ט. רבי
 שמעון בן מנסיא מפרש מלתיה דר' שמעון בן יוחי וה"ק הרי אמר ר"ש בן יוחי אין רואין מומין כיצד נולד בו מוס' מערב י"ט אין מבקרין אותו
 לכתחלה אלא אס' עבר ובקרו שוחטו שהרי אינו מתקן כל כך שקרוב היה בין השמשות להיות מתוקן שלא היה מחוסר אלא ראיית חכם:
 צי"ט